

הלכות פסח סימן תמא תמב

ביאורים ומוספים

סימן תמב

דין תערוכת חמץ

[משנ"ב ס"ק א']

אכילת פסח⁽¹⁾.

1) ושיעור כדי אכילת פרס, והאופן שמשערים אותו בדקות, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תעה ס"ק מג).

[משנ"ב שם]

ויש דסבירא לה, דאפילו לאו אין בו קל-כמה דליקא בתערוכות שיעור פניית בכדי אכילת פסח⁽²⁾.

2) ומ"מ אף לדעה זו, כתב הר"ן (פסחים יג, א בדפי הרי"ף ד"ה הרי) שאסור מדאורייתא לאכול תערובת זו מדין 'חצי שיעור'. מאידך, הרמב"ן (בהשגות לסהמ"צ ל"ת קצח) וספר החינוך (סוף מצוה יב. וראה מנחת חינוך שם אות א) כתבו בדעת הרמב"ם, שאין בכך איסור דאורייתא. [וראה שו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ה סי' לא), שביאר מדוע אכן אין איסור דאורייתא מדין 'חצי שיעור' לדעה זו].

[משנ"ב שם]

בין שיש שם ביעור פניית חמץ⁽³⁾.

3) ומשמע שאם אין שם כוית חמץ, אין עוברים עליו משום 'בל יראה' גם כשהחמץ לא בטל בתערובת. ואף שלדעת הרבה פוסקים יש איסור 'בל יראה' גם על פחות מכוית [כמבואר להלן (ס"ק לג)], מ"מ כתב בבית"ל לקמן (סי' תמו ס"א ד"ה בין) שאפשר שאף לדעתם אין עוברים עליו משום 'בל יראה' כשהוא נמצא בתערובת.

[משנ"ב שם]

ומקל מקום אם עבר ושהה עד לאחר הפסח מת⁽⁴⁾.

4) אולם לענין אכילת תערובת זו לאחר הפסח, כתב לקמן (סי' תמו ס"ק קב) שנחלקו אחרונים, שיש סוברים שהיא מותרת באכילה, ויש סוברים שהיא מותרת בהנאה בלבד, אבל לאוכלה אסור, ובשעה"צ שם (ס"ק קפג) משמע שדעתו נוטה כדעת המקילים, וראה מה שכתבנו להלן.

[משנ"ב שם]

ואם עבר ולא בצרם עד לאחר הפסח, מת⁽⁵⁾ בלאכילה⁽⁶⁾.

5) אמנם, לענין מי שלא בדק וביער את החמץ שבביתו, אלא רק ביטלו או הפקירו, כתב השו"ע לקמן (סי' תמו ס"ה), ובמשנ"ב שם (סי' כה) שאף על פי שהאיסור להשהותו בפסח אינו אלא מדרבנן [שכן מדאורייתא די לבטל את החמץ או להפקירו], מ"מ אסור הוא בהנאה לאחר הפסח. ובטעם הדבר שהחמירו באופן זה יותר מבשאר מקומות שאיסור השהיה הוא מדרבנן, כתב המשנ"ב שם שחששו חכמים שמא ישאירו הרמאים את החמץ ברשותם עד לאחר הפסח, ויאמרו שביטלוהו או שהפקירוהו קודם הפסח.

וכן לענין לחם קלי שיעיר אותו במיד קודם הפסח במורייס [שומן דגים] ויש במורייס שישים כנגד הלחם, כתב לקמן (סי' תמו ס"ק יד) שאף שהאיסור להשהותו בפסח אינו אלא מדרבנן, כיון שהלחם בטל בשישים, מ"מ אם לא ביער אותו אסור הוא לאחר הפסח. ובטעם הדבר ראה מה שכתבנו שם בשם השו"ע הרב (סי'). וכן לגבי גבינות ש'העמידו' אותן על ידי חמץ, כתב להלן (ס"ק כז) שאף על פי שהאיסור להשהות את הגבינה אינו אלא מדרבנן, מ"מ אין להתיר אותה בהנאה לאחר הפסח אלא במקום הפסד מרובה, ואף זאת בתנאי שישליך את דמי הנאת המעמיד לים המלח.

6) אמנם, לענין תערובת של מין במינו שהתערב בפחות משישים [שאיסורה אינו אלא מדרבנן, שמדאורייתא הוא בטל ברוב], כתב לקמן (סי' תמו ס"ק קב) שנחלקו אחרונים אם מותרת היא באכילה לאחר הפסח, שדעת המג"א (שם ס"ק מג) שהיא מותרת באכילה, ודעת הא"ר (שם ס"ק מו) שאין היא מותרת באכילה, אלא בהנאה. וכן לגבי חמץ נוקשה שעבר עליו הפסח, כתב לקמן (שם ס"ק קז) שנחלקו אחרונים אם הוא מותר באכילה לאחר הפסח, שדעת המג"א (שם ס"ק מו) שהוא מותר באכילה, ואילו דעת רוב האחרונים שאינו מותר באכילה, אלא בהנאה. וראה שעה"צ שם (ס"ק קטו ו-קפג).

וכן לגבי גבינה ש'העמידו' אותה על ידי חמץ, כתב להלן (ס"ק כז) שאסורה באכילה לאחר הפסח, אף על פי שהאיסור להשהות את הגבינה אינו אלא מדרבנן [ואף בהנאה אינה מותרת אלא במקום הפסד מרובה, וצריך להשליך דמי הנאת המעמיד לים המלח].

[משנ"ב שם]

מצדד החק-יעקב דאינו עובר בין דאין בו ממשו של אסור⁽⁷⁾.

7) ובטעם הדבר כתב השו"ע הרב (סי' וק"א ס"ק ו), שבכתוב הרי נאמר 'לא יראה לך', וטעם החמץ הבלוע בתבשיל אינו בכלל 'חמץ הנראה', לעומת זאת, כשממשות חמץ מעורבת במאכל אחר, אף על פי שאינה ניכרת בפני עצמה, הרי היא בכלל 'חמץ הנראה'.

[משנ"ב שם]

תיב בבעור גס-פן מן התורה⁽⁸⁾.

8) וכן כתב החזו"א (אוי"ח סי' קטז ס"ק יא וסי' קז ס"ק יב).

[משנ"ב שם]

מִתְּרָה לְהַשְׁתוֹתוֹ עַד אַחֵר הַפֶּסַח⁽⁹⁾.

9) ובטעם הדבר כתב השו"ע הרב (סי' ח), שהואיל ויש מתירים לאכול מאכל זה בפסח [כמבואר לקמן (סי' תמו ס"ק סה)], שיש מתירים נותן טעם בר נותן טעם שנעשה קודם פסח], אף על פי שאין אנו סומכים על דעה זו לענין אכילה, מ"מ לענין שהיית המאכל בפסח ניתן לסמוך על כך. וראה חק יעקב (ס"ק א) שכתב טעמים נוספים.

[משנ"ב שם]

כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאָר בְּסִימָן תנא⁽¹⁰⁾.

10) שם כתב השו"ע (ס"א), שקודם הפסח יש להצניע את כלי החמץ במקום שאינו רגיל ללכת לשם, כדי שלא יבוא להשתמש בהם בפסח.

[משנ"ב שם]

שְׁלֹא יִהְיֶה כְּבוֹשׁ בְּתוֹךְ הַפֶּסַח בְּכָל־תְּמִיךְ⁽¹¹⁾.

11) וכפי שכתב השו"ע (י"ד סי' קה ס"א) שכבוש הרי הוא כמבושל.

[משנ"ב שם]

אֶפְלוּ אֵינּוּ בְּיָדוֹ צָרִיךְ לְבַעֲרָה⁽¹²⁾.

12) ואף על פי שתבשיל שנתבשל בכלי שאינו בן יומו הבלוע בשאר איסורים אינו נאסר, הואיל והאיסור 'נותן טעם לפגם' [כמבואר בשו"ע (י"ד סי' קג ס"ה)], מ"מ כתב הרמ"א לקמן (סי' תמו ס"י) שבחמץ יש מחמירים אפילו ב'נותן טעם לפגם', ושבמקומות שנהגו להחמיר בזה יש להחמיר. ובמקום שאין המנהג ידוע, כתב המשנ"ב שם (ס"ק צח) שהמקל לא הפסיד, והמחמיר תבא עליו ברכה.

(ט) *אֲבָל אִם לֹא אָמַר לָהּ מַעֲכָשׁוֹ (י) וְאֵין אַחֲרֵיתוֹ עָלָיו, (יא) מִתָּר :

תמב דין תַּעֲרֹבֶת חֶמֶץ, ובו י"א סְעִיפִים:

א (א) תַּעֲרִיבֵת חֶמֶץ (ה) [ח] (ב) עוֹבְרִים עָלָיו מְשֻׁם בֶּל יֵרָאֶה וּבֶל יִמָּצֵא, כְּגוֹן

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

אסורא, וְעִשׂ בְּאֶרֶץ אֵי שָׂדֶה לֹמֵר בְּעֵינָן זֶה הִכְרָה הַדָּבָר לְמַפְרָע, עִשׂ וְלִקְחָן
 סִימָן תַּחַם כִּפֶּה דִּינִים בְּעֵינָן קִפְלַת אַחֲרִיתָּהּ כְּשֶׁצֶבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח, עִשׂ, וְשֵׁם
 כְּמִתִּי מִשּׁוֹרֶת מֵאִיר נְתִיבִים בְּעֵינָן מִי שֶׁלֶּקַח שֶׁצֶבֶד מֵאִי עַל יִיִשׁ, עִשׂ:
 [א] עֹבְרִים. עֲבָט. וְצֵן כִּמְגִיטָא מִה שֶׁהִקְשֶׁה מִקָּא דְשֹׁאֵר יִשְׂרָף וּמִשׁ

בְּאוֹר הַלֵּכָה

ואפרים קצבו לקים דברי מגן אברהם, ותכן דבריהם הוא כמעט אחר, דאין צורך לכער להקסידר המשכון בקדים להקסידר חובו, ומטוב לו להמקין עד שישעיהו המזן שקבעו לו העצרים ישלם לו חובו מלפני משכנו, ואם יאמר אה שפועב מטע קלנה וזהו אינו פודה, יכול לו להמלח לו חובו ולומר חבירי כאלו התקבלתי, ודמי כמו שפועב העצרים, ואגלגלי מלתא שהמשכון היה של עצמים ולא עבר בכל יראה: אף אפשר דיש לחש ששא ישבח לעשות תקנה זו שפועב שהעצמי המזן יכובו לדידי כל יראה, אלא דבאמת לא לעשות תקנה זו שפועב קסחם ודנהיט שיקול את החוב בפני בידדיו וא בפני עדים שלא בפני העצמים, ודגמס' נתי מחילה, וממילא אין המשכון שלו, ואם יסבין אף כשיעצמי המזן ולא יקפדאו לא עבר על כל יראה והמשכון ישאר מתח ידו, כן גיל בבנת יד אפרים, וזהו אה נהיה מן העצמי מסר לו לאתר הפסח, אלא דאפשר דהיך ממשקמה וקנהיהו ביטמן מתח שפועב, וכן שם: * אבא כל אבא מר לה. עין מה שכתובו בסימנה ביררה, לעיל דעת ומכבר הוא הדין בכלל הפסע בעיני מנשה,

מִנְיָא. וְכִבְר פִּתְחֵנוּ לְעִיל דְּיֵשׁ מִי שְׁחֹלֵק עַל זֶה, דְּאֵין זֶה אִסְמִיקְתָּא, וְיִרְעָה זֶה נִצְשָׁה חֲמֵץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְצִידוֹ לִמְכֹּרוֹ קֳדָם הַפֶּסַח אוֹ לְכַבְּרוֹ, וְיֵשׁ לִזְמַר בְּזֶה, דְּרַבִּים (יז) עוֹמְדִים בְּשִׁטָּה זֶה, אֲבָן אִם עֵבֶר עֲלֵיו הַפֶּסַח, (יח) אֲפָשֵׁר שִׁישׁ לִסְמֹךְ אֲדַעַת הַמַּחֲבֵר בְּזֶה וְיִמְחֶר, וְכִנּוּל בְּסִיעִף א: (י) וְאֵין אֲתֵרִיתוֹ עֲלִיו. דְּאֵי אֲתֵרִיתוֹ עֲלִיו, בְּלֵאוּ הֵב אֲסוּר, דְּלֵא הֵיךְ חֲמֵץ שֶׁל עֲצוּם אֲצִלוֹ בְּפִקְדוֹן עֲבֻלָּא בְּאֲתֵרִית עוֹבֵר עֲלִיו, וְכִדְלִיעַל יִמְן חֵם: (יא) מִתָּר. וְאֲפֹלוֹ (יט) אִם נִרְאָה מִדַּעַת חֲמֵץ שִׁיעָתָא בְּיָדוֹ, אֲפֹלוּ הֵב אִינוֹ עוֹבֵר עֲלִיו כִּלְיָן שֶׁלֹּא מְכֹר לוֹ בְּפִרְשֵׁי. וְכֵן זֶה אִם הֵיךְ הַמִּשְׁכּוֹן בֵּין יִשְׂרָאֵל לְגִבְרִי, (כ) אֲפֹלוּ יִשְׂרָאֵל הַמִּשְׁכּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל חֲבִירוֹ, אֲפֹלוּ כִּלְיָ מִיִּשְׁכָּשֵׁחַ נְמִי קִנֵּי מַלְחָה וְעוֹבֵר עֲלִיו. וְכֵן בְּשֵׁם דִּישְׂרָאֵל קוֹנֵה מִשְׁכּוֹן: וְעֵין לְעִיל סוּף סִימָן תֵּם דָּגֵם הַלּוֹחַ עוֹבֵר, כִּינֵן דְּגוּף הַחֲמֵץ שֶׁלּוֹ:

א (א) תַּעֲרֹכֶת חֲמִץ וכו'. הנה המחבר לא איזר פ' א' לענן הלאו דכל נִגְאָה וכל יִמְצָא, דלענן זָה סִינְיָא לה דְּעוֹבֵר על לֹא וְהוּא (א) אִינוּ אִין בוּ בּוּיַת בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּסֶס¹, ואף דלענן אֲכִילָה אִינוּ חֵיב בְּרַת לְכָלִי עֲלָמָא אֲלֵא־אִם יֵשׁ בוּ בּוּיַת בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּסֶס, (ג) וְיֵשׁ דְּסִבְיָא לה, דְּאִפְלוּ לֹא אִין בוּ בְּלִבְמָה דְּלִיבָא בִּתְעוּבוֹת שְׁעוֹר בּוּיַת בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּסֶס², מִפֿל מְקוֹם לְעֵנָן בַּל נִגְאָה וכל יִמְצָא עוֹבֵר עָלֵיו, פִּינָן שְׂכַל תְּלָמִי מִנְחִין בְּכָלִי אַחַד הָרִי הֵן מִצְטַרְפִּין זֶה עַם זֶה פִּינָן שְׂשֵׁל שֵׁם בִּיחֵד בּוּיַת חֲמִץ³. (ג) וְנוֹקָמָא מִין בְּשִׂאֲנוּ מִינוּ, דְּאִינוּ בְּטַל מִדְּאֹרִיתָא בְּרָבָא לְבִיעַת הַסּוֹבְרִין דְּטַעַם בְּעָקֵר מִדְּאֹרִיתָא, אָבֵל מִין בְּמִינוּ, כְּגוֹן קִמַּח שֶׁל תְּבוּאָה חֲמוּצָה שְׁתַּעֲרַב בְּחוּף קִמַּח שְׂאִינָה חֲמוּצָה, דְּמִדְּאֹרִיתָא בְּרָבָא בְּטַל וּמִתֵּר לְאָכְלוּ, מִפֿל־שֵׁפֶן שְׂמֵתֵר לְשִׁהוּתוֹ מִדְּאֹרִיתָא, (ד) אֵךְ מִדְּרַבְּנָן מִפֿל מְקוֹם אֲסוּר לְשִׁהוּתוֹ דְּלָמָּא יָבוֹא לְאָכַל מִמֶּנּוּ בְּפִסְתָּא, וְצִרְדִּי לְבַעֲרוֹ קוֹס הַפֶּסֶס, וְאִם נִזְכֵּר בְּפִסְתָּא צִרְדִּי אֵז לְבַעֲרֵם, וּמִפֿל מְקוֹם (ה) אִם עֵבֶר שָׁקֵהָ עַד לְאַחַר הַפֶּסֶס מִתֵּר⁴ פִּינָן דִּלָּא עֵבֶר בְּכַל נִגְאָה וְכָבֵל יִמְצָא, כַּמְבָּאֵר לְקַמֵּן סוּף סִימָן תַּמּוּ. וְכֵן הֵיכָא דִּיאִבָּא שְׂשִׁים, אֵף מִין בְּשִׂאֲנוּ מִינוּ דִּיקָא הֵכִי, דְּאֵף דְּאִסּוּרוֹ בְּמַשְׁהוּ הָרִי אִינוּ רַק מִדְּרַבְּנָן, (ו) וְהוּא הָדִין שְׂאִירֵי דְּרִבִּים שְׂאִין בְּהֵם אֲסוּרֵי דְּאֹרִיתָא לְשִׁהוּתָהֶם, רַק מִדְּרַבְּנָן צִרְדִּי לְבַעֲרֵם בְּעִירְב־פֶּסֶס, וְאִם שָׂכַח וְנִזְכֵּר בְּפִסְתָּא צִרְדִּי אֵז לְבַעֲרֵם, וְאִם עֵבֶר וְלֹא בַעֲרֵם עַד לְאַחַר הַפֶּסֶס, מִתֵּר⁵ בְּאִכְלָהָ⁶. וְאִם אִין בוּ חֲמִץ בְּעֵינָן אֲלֵא טַעַם חֲמִץ, כְּגוֹן שְׂבִשְׁבֵּל אִתִּיהָ דְּבֵר עִם חֲמִץ וְהִסִּיר הַחֲמִץ וְלֹא נִשְׁאֵר בוּ אֲלֵא הַטַּעַם, דִּלָּא הֵיכָּה בוּ שְׂשִׁים לְבִשְׁלוּ, אֵף דְּאִסּוּר לְאָכְלוּ מִדְּאֹרִיתָא מִשּׁוּם טַעַם בְּעָקֵר, מִפֿל מְקוֹם לְעֵנָן בַּל נִגְאָה מִצְדֵּד הַחֲקִי־עֲקֵב דְּאִינוּ עוֹבֵר פִּינָן דְּאִין בוּ מִמֶּשׁוּ שֶׁל אֲסוּר⁷, וּמִפֿל מְקוֹם מִדְּרַבְּנָן בְּדוּאִי אֲסוּר לְשִׁהוּתוֹ, וְצִרְדִּי בַּעוֹר בְּנִמְצָא חוּף פֶּסֶס, וְאִם עֵבֶר וְשָׁקֵהָ עַד אַחַר הַפֶּסֶס אִין לְאִסּוּר בְּהִנָּהָ, דִּכְיֵן שְׂלֵא עֵבֶר עַל אֲסוּר שֶׁל תוֹרָה בְּמָה שְׁהַשְׁקָהּ אוֹתוֹ לֹא קִנְסוּהוּ חֻקִּים לְאִסּוּר, וּבְאֲכִילָה אֲפִשֵׁר שְׂבִדָּאי לְהַחֲמִיר. (ז) וְיֵשׁ וְחֻלְקִין וְסִבְיָא לה, דִּכְיֵן שְׂאֲסוּר בְּאֲכִילָה חֵיב תוֹרָה הֵכָּה בְּבַעוֹר גַּם־כֵּן מִן הַתּוֹרָה⁸, וּמִפֿלֵּי אִם עֵבֶר לֹא בַּעֲרוּ, גַּם לְאַחַר הַפֶּסֶס אֲסוּר בְּהִנָּהָ, (ח) וּבִמְקוֹם הַפֶּסֶס מְרַבֵּה יֵשׁ לְהֵקֵל בְּדַעֲיָה הַרְשׁוּתָהּ. חֵיב זֶה בְּתַבְכִּישׁ שְׂשִׁיבֵּל טַעַם הַחֲמִץ עֲצֵמּוֹ, (ט) אָבֵל תַּבְכִּישׁ לִשְׁתֵּי שְׁתַּעֲרַבֵּל פֶּסֶס בְּהַחֲדָתָה שְׂבִשְׁבֵּל בֵּל חֲמִץ בּוּיַת־פִּי שְׂאִין בְּתַבְכִּישׁ שְׂשִׁים כְּגוֹן מִפֿל שְׂשִׁיבֵּל לַחוּסֹן מִן הַקֶּרֶה, מִתֵּר לְהַשְׁהוּתוֹ עַד אַחַר הַפֶּסֶס⁹ וְחֻזְרָה לְהַשְׁהוּתוֹ בְּחִתֵּר שְׂאִינוּ רִגִּיל לִילֵף שֵׁם, כְּמוּ שִׁיתְבָּאֵר בְּסִימָן וְחֻזְרָה¹⁰, (י) וְרַק בְּאֵפֶן שְׂלֵא יִהְיֶה כְּפוּשׁ בְּחוּף הַפֶּסֶס בְּכָל־חֲמִץ¹¹, דְּהִינוּ שְׂהוּרַק לְכָלִי פֶסֶס. וְאִם נִחְבֹּשֶׁל אוּ נִכְבֵּשׁ לְכַתְחֵלָה בְּחוּף הַפֶּסֶס בְּכָל־חֲמִץ, אִפְלוּ אִינוּ בּוּיָוּמוּ צִרְדִּי לְבַעֲרָה¹² [ח"א": (ב) עוֹבְרִים עָלָיו וכו']. אָבֵל חֲמִץ נִקְשָׁה (י"א) אִינוּ

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

[illegible]

(א) המוריס וכותח הפבלי (3) ושקר המדי (א) (2) (ד) וכל פיוצא קאלו מדברים הנאכלים; אבל דבר שיש בו תערכת חמץ (ה) ואינו ראוי לאכילה, (7) מותר לקימו בפסח, כגון ערכת העבדין שנתן לתוכה קמח ועודות, אפלו נתן שעה אחת קדם זמן הבעור, (1) הרי זה מותר לקימו. ואם לא נתן העורות ונתן הקמח, קדם שלשה ימים לשעת הבעור מותר לקימו, שהרי נפסד והבאיש; תוף שלשה ימים (1) חייב לבער. יוכן הקילור

בְּבִרְתָּא שֵׁם דְּף מַה
וְכַרְבִּי נִתְּן גַּ' תּוֹסַפְתָּא,
כְּתִיבָה הָרִי"ף שֵׁם וְטוֹר
בְּשֵׁם בְּעַל הָעֵטוֹר, וְכֵן
כְּתִיב הַרְמָב"ם בְּפֶרֶק ד'

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

בחדושי אה"ע וביס מ"ח ובש"ח פתחיהו ובש"ח בית אפרים סימן ל' להעמיד
דבר המביא על מנוח. ובתב בש"ח פ"י ט"ו בא' ששכח לבצר בשלול צוק"י
המקומה ששדים וצני"ו ושאר מיני גרעיןיו וזכר דוח הפסח, ובתב ששאל האמנים
וארומים ששכלול העצור? במים ומפסח אומר: בוצק"י צוק"י קמח לזה שאר
לפתחו בלילה, וא"כ תר מפרט"ש עם מים ואנו אלא חמץ נקשה, והמשיכה דעתו
מקשה מטר להשלותו, ש"ש: ולרד"י ש"ש: שומר שהמחם תחמץ חמץ
ששמות העצור? והפסח הם גורמים חמון להקמח מבלי היות שם ערוב מלוחות
העצור. ואם נפשל כבר העצור? בפס' ואח"כ נתוניו הקמח לשם, לכאורה י"ל דמי
לדיו' נעוקים המבאר בסימן חכב, אך דח"צ חולק עם שם וס"ל ללא מ"ש הוא, ע"ש,
וצ"ן דב' בסימן חכב ש"ש עם צני"ו עם מים א' תר נקשה, וא"כ דעת המאמר
הנמשך לבצר חמץ מרובץ, וא"כ לשלול דוח הפסח דוח לבצר פסח וא"כ א"ו
להסיר בזה השלולו, ואם דרך עושי המלאכה שאין נותנים הקמח דשטמים ורחין
היטב, אפ"כ אצ"ל משום חליט"ו. וצ"ן לשון סימן תני"ד ס"ג. וי"ש ש
דאן בליתם כלל משום ארסותיה קפסח, צ"ן בהריבועל סימן יד
דמקמח או שון העוקרים בקדחת חמץ מטר להשלותו, ע"ש: [ג] וכל פיוצא.
נבנה"ט. וצ"ן בש"ח סימן כ' כשתב ששקשה מפא"צ"ר צוק"י דח"ר, דא"ר
ששנתה טעם המלא"ץ מ"ש ביון שצוק"י של המאל"ץ לצשות חליט"ו הוריר בפרת
חמזנים: מאד שאין ארומים לאלילה ששם חמץ ואנל"ץ י"ל בשול במים או עם כבש
וצוק"י. דאן ששנתה טעם ע"י בשול ונכון למחלה קמ"י כו', ע"ש ובפ"י ב"ק
לדרשיון סימן חדש שהארון בל"ח בש"ח פ"י: צ"ב כח א' סימן א' וצ"ן בש"ח בית

באר היטב

ד' ביצים, מ"מ, [כן עקר] עובר בכל יראה. [והוא] מין בשאינו מין דאינו כשל מדאורייתא ברבא. אבל מין במינו דמדאורייתא ברבא כשל וקמר לאכלו, מ"ש שמתר להשתחוות מדאורייתא, אף מדרבנן אסור להשתחוות דלמא יבוא לאכל מקננו כפסח וצריך לבדלו, מ"מ אם עבר וקמר להשתחוות לאחר הפסח כיון דלא עבר על כל יראה כמבאר לקמן אסור תמו ותס, ע"ש בדברי האחרונים. וכן היכא דאיכא ס' אף מין בשאינו מין דינא הכי, ומשום פליטת פלים דהנהו שנתבשל בכליתין ב"א א"צ בעור וקמר להשתחוות, דבקליטת פלים לא מקרי רק אסור משהו ונתבשל קודם פסח; והיכא דליכא שום ממשות חמץ רק טעם חמץ בלבד אסור להשתחוות מדרבנן ופאילו בל"מ טעם חמץ דאורייתא, הניג לאכילה לפיכך משתרי; ולא קרב לא עבר וצריך בעור כגמאף תוף פסח, אבל אם עבר וקמה אין לאסר, וכן הדין בכל הני שמתרין מדאורייתא להשתחוות רק מדרבנן ואסר להשתחוות למחילה וישתרף תוף פסח, מדרבנן אם עבר אסור מדרבנן וקמר כמבאר לקמן סימן תמו. והעולה שבת פסח כגמאף ולא ממשו דעובר על בל"מ, ובקליטת פלים ששאר להשתחוות למחילה, ע"ש; והנ"י חולק עליו ופסק כמו שפתיבתי. וממין נקשה עין סימן תמו סיף יב דינו. ועין ידאהרן פפולו ארד ובפר"ח: (3) וישרי הקודי. וכלם ע"י מערובות מים, דאל"כ מ"י פחות אינן מחמיצין: (ג) וכל ביצא. הרב בעל משנת בגמין סימן נח והרב בעל שו"ת אפרים ח"א"ס יסוד ד ובספר חקיעלב ח"ב זה שום לטובה דביי"ש נקשה מעשרים שורים כמים דהיב ידאהרן: (7) מרר לקימו פסח. וכן גורדן דלמא אתי למיכל כין שאינו

בכל יראה, וכ"ד רב האחרונים, ולא פתשובת יד-אלהו סימן נו, ע"ש. ועין

באור הלכה

וידענו זה מלשון המחדש שכתב 'אפולו', וכמו שזקוק מגן-אברהם והגרא"א בסעיף שקדם לזה, ועוד מוכח בן לפי דעת הרב המגיד אלקבא והרמב"ם, דמותיו בקרב כל שעה וכל סיניא איני בקדם תפסה, ואם בן כי מוקמין מתיחין בדאמר לה 'מעכשו', גם אסיפא דעצום י שנה מישאל קאי, וגם שדקא בדאמר 'שעכשו' אי לא קאי לה לא קאי שנה ישראלי. וכן מוכח עוד מההיא ברייתא שדמיא בש"ס בצביונים שהיהו פת-פורני אצל ישראל דאינו עובר, ואם אמר לה 'הגעתיך' עובר, ומוקים לה ברישא דלא אמר לה 'מעכשו', ולהקדים בדאי אפני פסח קאי ולפי דברי הרב המגיד, אלקא דגם בזה אי לא אמר לה עבר"ס 'מעכשו' אי קאי ישראל ומשום דהו אסמכתא, ולא סבירא לה בכתבת המאדאי דאין אסמכתא לעצום. ורביאית לאחד מה האחרונים שכתב בחפזו מזה, מוכח שם בדבריו דסבירא לה, דעד כאן לא פליגי אידך פוסקים אסכתא רביד' אלא ברישא שהשפין ישראל ביד עבר"ס, ומשום דאף-ע"פ גב דבדעי עצום אינו נוהג אסמכתא, מכל מקום אי אפשר לחיב הישראל ולהחיל משמוט ביד גבירי פון דבידננו הוי אסמכתא, ודאמרנן כי בעלמא: ישראל ועצום י שבאים לדיון, אם אשה יכול לזוהו דביני ישראל וזוהו ואמר פון דינו, מה שאין בן בסיפא שהשפין העצום ביד ישראל ודבידנים נחלט פשיגיה הוון ולא פראו, הכם הסבירא להפך, ובדאי חתר דעיניהם אזליין לעמיד המשכון ביד ישראל, ודאמרנן אם אי אשה יכול לזוהו דבינו וכו', ואם-כן הוי לכלי עצלמא אפלו לא אמר לה 'מעכשו', אלא הגיע הוון קדם פסח נחלט ביד ישראל ועובר. ולעניית דעתא נראה כמו שכתבנו דחלו פלגמא תייל, כמו שהוכחנו ממגן-אברהם וטענא"א בסכת המהמר, ומשום דיש לומר דהני דפליגי ארביד' טעמיהו דאין דעתא לחלל בזה אינו עכ"ס י לישראל, דטעמא דאסמכתא לא קאי הוה מ' תנאון ובי עמבאי אינו בשראט וכו' אדעת הרב"ר, וליפי לה וכו' נפאמי

משנה ברורה

עובר עליו משום כל יצאה וכל ימצא⁽¹⁴⁾, ורק מדרבנן צריך לבערו⁽¹⁴⁾. ונקשה מקרי, דבר שאינו חמץ גמור⁽¹⁵⁾, כמו אותן שהסופרים מדבקין בו גזירותיהם, שעושין מקמח ומים, או עסה שלא נמצא בה צדיו שום סדק רק שהכסיפו בניה, (יג) או שאינו ראוי לאכילה רק (יד) קצת. ונדונקא שמעולם לא (יד) היה ראוי לאכילה, אבל אם נתקלקל, בעינן עד שיפסל מלאכל לכלל, ובדלקמן נבסיעין ב. ואם עבר עליו ולא בפרו, עיין לקמן בסימן תמז⁽¹⁶⁾: (ג) המורד⁽¹⁷⁾. מין מאכל (טו) הנעשה משמן דבש עם קמח קלוי מפרט ומים; וכותב נעשה מפלח וממירילב, ומהערכב בכותב גם שפירט-ושקר המדי נותנין בו שעורין ומים להחמיצו: (ד) וכל פיוצא באלו וכו'. בגוף חמץ האדומי, ושארי דברים דקחשיב במשנה (דף מג) שיש בהם תערובות חמץ. ויין שרץ הנעשה מחמשה מיני דבן, הסכימו (טז) האחרונים דהיי חמץ גמור וגרע מתערובות חמץ⁽¹⁸⁾, ועיין בחזקת ציבור ובמקור חיים דהוא הדין אם נעשה משמרי שבר. ועיין בפרי מגדים⁽¹⁹⁾: (ה) ואינו ראוי לאכילה⁽²⁰⁾. ולא גזרינן דלמא אתי למיכל (יז) בין שאינו ראוי לאכילה כלל, מה שאין פן חמץ נקשה דראוי לאכילה קצת, אסור להשתותה: (ו) תרי יוצא מתר לקמור. שהעורות גורמין שפמרים מנד⁽²¹⁾: (ז) חיב לבער דעדין ראוי לאכילה הוא כשמוציא זמן הפסח⁽²²⁾, וכיון שנתחבב

והוא דקמיה דעתו שלא יאָרע בן ויהי לא גמר ומקני [ויקמו] שהקשה באמת

שער הציון

(יג) מגד אברהם בשם רש"י ודן. ועין שם ברש"י דחשביטי נשים מקרי נקשה משעם שאינו ראוי לאכילה¹⁷: (יג) דאי אינו ראוי לאכילה קלל אינו קלל בכלל נקשה דאסרו להשהותו! משום דלמא אתי למיכלה [מ"א]: (ד) מגד אברהם. ועין בסעיף ב מה שכתבנו בזה (בבאורי ה'לה) [בשערי צדק] ("ס"כ כ"ה"): (טו) מבאר בפוסקים: (טז) משאת בנימין ושער אפרים וחזקיעוב ומקור חיים ופררי מגדים וחיי אדם וש"א, ועין בשערי תשובה: (פ) עלת תשובת וחזקיעוב ומקור חיים:

תרגומים: 1 ספר, 2 שבת, 3 לתת.

הַלְבוֹת פֶּסַח סִימָן תַּמָּב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו מִשּׁוּם כֵּל יָרָאָה וְכָל יִמְצָא⁽¹³⁾.

(13) כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תמו ס"ב), וראה משנ"ב שם (ס"ק קז). ולענין אכילת חמץ נוקשה, אם אסורה היא מן התורה או מדרבנן, נחלקו תנאים בדבר (פסחים מב, א ומג, א), וכתב המג"א (ס"ק א) שדעת השו"ע היא שהאיסור הוא מדרבנן.

[משנ"ב שם]

וְרַק מְדַבְּרֵן צָרִיךְ לְבַעֲרוֹ⁽¹⁴⁾.

(14) גזירה שמא יבוא לאוכלו, וכפי שכתב להלן (ס"ק ה).

והחזו"א כתב (אור"ח סי' קטז ו-ח), שלדעת הסוברים שאכילת חמץ נוקשה אינה אסורה אלא מדרבנן [ראה הערה הקודמת], די לבטל חמץ נוקשה, ושוב אין צריך לבערו. אכן, לענין עשיית מחיצה בפני חמץ נוקשה [כפי שהצרכו בפני חמץ של נכרי הנמצא ברשות ישראל מחשש שמא יבוא לאוכלו, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' תמ ס"ב)], הסתפק החזו"א (שם) אם צריך לעשות כן לאחר הביטול.

וחמץ נוקשה הנמצא בתערובת, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תמו ס"ק קפד) שמותר להשהותו.

[משנ"ב שם]

וְנִקְשָׁה מִקָּרִי, דְּכָר שְׂאִינוֹ חָמֵץ גָּמוּר⁽¹⁵⁾.

(15) וכן בצק שנילוש במי פירות ומים, ומי הפירות רבים על המים, כתב בבית"ל לקמן (סי' תסב ס"ב ד"ה ממחרים) שלדעת רבנו תם בכלל חמץ נוקשה הוא. [אך לדעת הרמב"ם (פ"ה מהל' חמץ ומצה ה"ב) הרי זה חמץ גמור].

[משנ"ב שם]

עֵץ לֶקֶן לְקֹטֶף כְּסוּף סִימָן תַּמָּב⁽¹⁶⁾.

(16) שם כתב השו"ע (סי"ב) שחמץ נוקשה שעבר עליו הפסח מותר בהנאה אחר הפסח, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק קז) בשם המג"א (ס"ק מז) שהוא הדין שהוא מותר באכילה, אך כתב שלדעת רוב האחרונים אסור הוא באכילה.

[שעה"צ ס"ק ב]

מִשּׁוּם שְׂאִינוֹ נֶאֱכָל⁽¹⁷⁾.

(17) מבואר בדבריו שדבר 'שאינו ראוי לאכילה רק קצת' נחשב חמץ נוקשה אף אם הוא הגיע לדרגת חימוץ גמור, מאידך, בשו"ת מנחת ברוך (סי' מד אות א) כתב שרק דבר שלא החמיץ חימוץ גמור הרי הוא חמץ נוקשה, ומה שכתבו הראשונים 'שאינו ראוי לאכילה' היינו שמשום שלא החמיץ לגמרי הוא אינו ראוי לאכילה, וכן כתב בשו"ת בית אפרים (אור"ח סי' ל ד"ה ואמנם). גם החזו"א (אור"ח סי' קטז ס"ק ד, ושם ס"ק יב סוף ד"ה תמ"ב, וס"ק יד ד"ה נראה) כתב שהצד השווה בדברים הנחשבים 'חמץ נוקשה' הוא שהעיסה לא החמיצה חימוץ מושלם, וביאר שדבר זה יכול להיות מכמה סיבות: או משום שלא נגמרה פעולת ההחמצה, כגון בצק שהכסיפו פניו ולא נוצרו בו סדקים, או משום שהעיסה לא נעשתה במידת הסמיכות המתאימה לחימוץ, כגון דבק שמדבקים בו ניירות העשוי מקמה, או משום שהבצק נעשה מחומרים שאינם גורמים להחמצה גמורה, כגון מי פירות, או שהבצק נעשה גם מחומרים המונעים חימוץ גמור, וכעין זה כתב בשו"ת מנחת ברוך (שם). [אולם ראה מג"א (ס"ק א) שכתב בדעת ראשונים שלא כנ"ל, וראה מה שכתב על כך בשו"ת מנחת ברוך (שם)].

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּהָרִי חָמֵץ גָּמוּר וְגֵרַע מִתְּפַצְרוֹת חָמֵץ⁽¹⁸⁾.

(18) ובטעם הדבר כתב בשו"ת משאת בנימין (סי' נח), שיין שרף נעשה מאדי הכוהל היוצאים בשעת הרתחת התבואה, ואדים אלו הם תוצר של התבואה עצמה. ואף על פי שאדי הכוהל אינם אלא מרכיב אחד של התבואה, כתב בשו"ת שער אפרים (סי' ד) שמ"מ דינם כחמץ עצמו.

וגזים [דו תחמצת הפחמן] העשויים מחמץ, ומעריבים אותם במיני משקים, כגון מי סודה וכדו', כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ד ס"ג) שכשרים הם לפסח, לפי שאין בהם ממשות, ואינם נדונים כחלק מזהחמץ.

[משנ"ב שם]

וְעֵץ בְּפָרִי-מְגִדִּים⁽¹⁹⁾.

(19) שם כתב (א"א סוף ס"ק ט), שאם השמרים לא היו ראויים לאכילת כלב פקע מהם האיסור, ואינם אוסרים את השכר. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' כז) כתב שנחלקו בזה החכם צבי (סי' כ) ובעל המגניני שלמה (הובאו דבריו בשו"ת בית אפרים אור"ח סי' מח), שהחכם צבי אסר, ובעל המגניני שלמה התיר. ובביאור טעמו של החכם צבי כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם), שכיון שקלקול החמץ הוא חלק מתהליך היצור, לא בטל ממנו שם אוכל אף כשנפסל מאכילת כלב.

וכל זה לענין איסור דאורייתא, אבל מדרבנן, כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם) שאסור לשותות את השכר לכל הדרות, שכיון ששותוהו הרי הוא מחשיבו כדבר הראוי לאכילה [אחשביה']. והוכיח כן ממה שכתב המשנ"ב להלן (ס"ק מג) שמותר לאכול תבשיל שנפל לתוכו חמץ שנפסל מאכילת כלב, ומשמע שרק אם נפל החמץ מאליו, אבל אם נתנו אותו בתבשיל בכוונה, אסור לאוכלו הואיל ו'אחשביה'.

ובטעם זה, מלח לימון הנעשה מעמילן של חטה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם) שדינו כחמץ גמור, שאף על פי שבאמצע תהליך היצור נפסל העמילן מאכילת כלב, מ"מ כיון שבסוף התהליך הוא חוזר להיות ראוי לאכילה, דינו כחמץ גמור, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"א סי' לד וח"ג פ"ח תשובה ד). אולם ראה חזו"א (יו"ד סי' יב ס"ק ז ד"ה יש) שכתב שאיסור שנשתנה שינוי כימי והפך לחומר אחר, אם באותה שעה הוא נפסל מאכילה, מותר להשתמש בו לצורך יצור מאכל אחר. עוד בענין זה, ראה שו"ת אחיעזר (ח"ב יר"ד סי' יא).

[משנ"ב ס"ק ה]

וְאֵינוֹ נֶאֱכָל⁽²⁰⁾.

(20) היינו שאינו ראוי לאכילת כלב, כן נראה מדבריו להלן (ס"ק יב, מד-מה). והחזו"א כתב (אור"ח סי' קטז ס"ז ז), שאפילו אם הוא ראוי לאכילת כלב, מ"מ כיון שהוא נפסל מאכילת אדם, מותר להשהותו. וביאר, שאף על פי שלענין פת שעופשה כתב השו"ע להלן (סי' ט"ב) שכל עוד שלא נפסלה מאכילת כלב חייבים לבערה, מ"מ חמץ שמעורב בעריבת העבדין אין חובה לבערו כבר כשרנפסל מאכילת אדם, כיון שדבר מאוס הוא, ואין ראוי להחמיץ בו עיסות אחרות, מה שאין כן בפת שעופשה, שכל עוד שלא נפסלה מאכילת כלב ראויה היא להחמיץ בה עיסות אחרות, וכפי שכתב המשנ"ב שם (ס"ק י).

[ואפשר שדעת המשנ"ב, שדבר שנפסל מאכילת אדם אף על פי שהוא המשך במילואים עמוד 6

מילואים הלכות פסח סימן תמ

המשך מעמוד קודם

(בוטשאטש, כאן) מבואר שאין חובה לעשות מחיצה אלא בפני ודאי חמץ של נכרי, ולא כשספק אם בכלל יש חמץ של נכרי, ואם כן מניין לומר שיש לעשות מחיצה בפני הספרים שבהם יש רק חשש חמץ.

(19) והטעם שאי אפשר לעשות את המחיצה ביום טוב, אף על פי שמבואר בשו"ע לעיל (סי' שטו ס"א) שיותר לעשות מחיצת עראי בשבת, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ד הע' קל) שהמחיצה בפני החמץ נחשבת כ'מחיצה המתרת' שאסור לעשותה בשבת אף באופן עראי (שו"ע שם). והוסיף (שם), שאף שהמחיצה באה רק להיכיר שלא יאכל מהחמץ ואינה אלא כביסוי בלבד, והרי כתב המשגיב שם (סי' י) שכל מחיצה שהיהתר שבה אינו מחמת שהיא מחיצה אלא מחמת שהיא משמשת כביסוי אינה נחשבת מחיצה המתרת, מ"מ כיון שבחול המתיר חובה לעשות דוקא מחיצה, לכן בשבת יש להחשיבה כ'מחיצה המתרת'.

משתמש בו, אינו חייב לבערו גם לא מחשש שמא יבא לאוכלו. וכעין זה כתב לקמן (סי' תמב ס"ק נא) לענין סלים של נצרים שיש חשש חמץ בסדקים שבהם, שיש להטמינם בחרד שאינו גריל לילך לשם.

ולענין ספרים שלא בדקום מחמץ יש חשש שנמצאים בהם פרורי חמץ, כתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק יח) שצריך לעשות בפניהם מחיצה מחשש שמא יבא לאוכלם, כשם שמתעם זה צריך לעשות מחיצה בפני חמצו של נכרי אף כשלא קיבל עליו אחריות ואינו עובר עליו ב'בל יראה'. ואף שמבואר בגמרא (פסחים ו, ב) שאין צריך לבטלם כיון שאינם חשובים ואינו עובר עליהם באיסור 'בל יראה', מ"מ יש לעשות מחיצה כדי שלא יבא לאוכלם, משום שלגבי חשש האכילה אין הברל בין פיחורים לחתיכות גדולות. והעיר הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה ארחות הלכה הע' 31) שבא"א

הלכות פסח סימן תמב

המשך מעמוד 26

(22) ואף על פי שכשהוא מכניס את הקמח לכלי מיוחד הוא אותו לעיבוד העורות, ולכאורה היה צריך להיות דינו כדק 'כופת שאור שייחודה לשיבה', שכתב השו"ע להלן (סי' ט) שהזואל וייחודה לשיבה מותר לקיימה בפסח, מ"מ כתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק ט ד"ה שם עריבת) שכיון שאף את כופת השאור הרי אסור לקיים אם לא טחו אותה בטט, לפיכך אסור לקיים את עריבת העבדים, שכן את הקמח הנמצא בה אי אפשר להחשיב כאילו טחו אותו בטט.

אופן אחר לחלק בין קמח שבעריבת העבדים לכופת שאור, ביאר הגר"ש אלישיב (הערוך פסחים מה, ב) שבעריבת העבדים אף על פי שהוא רוצה בסרחונו של הקמח כדי שעל ידי כך יעובדו העורות, מ"מ אין הוא מבטל אותו להיחשב דבר אחר, מה שאין כן בכופת שאור, שכיון שייחודה לשיבה מבטל הוא את שם החמץ ונעשה אותו לכיסא.

מאוס ואין דרך להחמץ בו עיסות אחרות, מ"מ הואיל ושייך להחמץ בו, לא פקע ממנו שם חמץ, וראה חזו"א (נ"ד סי' יב ס"ק ז ד"ה יש) שהסתפק בדין דבר שנפסל מאכילת אדם ונחשב חמץ מחמת שראוי להחמץ בו, האם הוא דוקא בדבר שהדרך להחמץ בו, או אפילו בדבר שאינו עומד לכך, אלא שהוא מיעד אותו לחימוץ. ע"ד ראה מה שכתב בענין זה בשו"ת אחיעזר (ח"ב נ"ד סי' יא אות ו' והלאה).

[משנ"ב ס"ק ו]

שקעורות גורמין שפסקיית מידע.

(21) וכתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק ז) שאף אם ראוי הוא לאכילת כלב, מ"מ אם אינו ראוי לאכילת אדם, מותר לקיימו [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' ה)].

[משנ"ב ס"ק ז]

דעדין ראוי לאכילה הוא קשמיגע זמן הפסח.

הלכות פסח סימן תמב

המשך מעמוד 28

בעל החכם צבי היה מלגלג על אלו שהקפידו לקנות לכבוד פסח טבק שיוצר בלי תערובת חמץ. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם ס"ק ג עמ' צו) שסברת הבית מאיר סברא מחדשת היא, שהרי אף אם העישון 'אחשיבה', מ"מ אין הוא מחשיב את החמץ אלא את העשן, ומ"מ דעתו היא שיש בעישון סיגירות אלו חשש איסור הנאה מחמץ בפסח. גם דעת הגר"ש אלישיב (שבועת יצחק פסח פכ"ח עמ' שיב, קובץ פסקים ותשובות מהגר"מ גרוס סי' ע) שאין לעשן בפסח סיגירות שמעורב בהן חמץ. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תסז ס"ק לג) בענין זה.

[משנ"ב ס"ק נ]

אמר ר' קרן קצאתי שקכר התעורר בזה הקדמ' משה.

(43) ובביאור דעת הרמ"א כתב החזו"א (א"ח סי' ק"ז ס"ק ה), שאפשר שרק בחמץ הראוי לאכילה אומרים 'חחר וניעור', אבל חמץ שאינו ראוי לאכילה, שהטעם שאסור לאוכלו הוא משום 'אחשיבה', אבל כל שלא אכלו אותו אין הוא נחשב חמץ, אם הוא נתערב קודם הפסח אין הוא חחר וניעור, שכבר נתבטל קודם הפסח.

אופן אחר לבאר את דברי הרמ"א כתב החזו"א (שם סי' ק"ז ס"ק ה),

להשתמש בהם אלא אם כן יש להם הכשר לפסח. גם דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ז ס"ק ב), שכאשר אין להם הכשר מזהירים שלא להשתמש בדברים אלו בכלל אכילה. [וראה הליכות שלמה שם (ארחות הלכה הע' 63) שגם הגרש"ז אויערבך השתמש בסבון הכשר לפסח].

[גם הפרי חדש כתב (נ"ד סי' ק"ז) שאף לדעת הסוברים סיכה כשתיה, הסך באיסורי אכילה שנפסלו מאכילה, לא 'אחשיבה', החזו"א (דמאי סי' ד ס"ק יג) הסתפק בדין זה. ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' טב) משמע שיש דין 'אחשיבה' על ידי סיכה לדעת הסוברים סיכה כשתיה, אולם כתב שלשם רפואה מותר למרוח משחה שמעורב בה חמץ [אפילו לחולה שאין בו סכנה], שאין אומרים סיכה כשתיה כשהסיכה נעשית לשם רפואה, וכפי שכתב המחנה אפרים (חי' על הרמב"ם הל' מאכלות אסורות ד"ה עוד בדין).

ועישון טבק שמעורב בו חמץ שנפסל מאכילת כלב, כתב הבית מאיר (סי' תסז ס"ח) שאפשר שמשום חומר דין חמץ יש לדון שהעישון 'אחשיבה', וכעין זה כתב בשו"ת מהר"ם שיק (א"ח סי' רמב). מאידך, המור וקציעה (בסוף הסימן) כתב שמותר לעשן טבק זה, וכתב שאביו

מילואים הלכות פסח סימן תמב המשך מעמוד קודם

גורם, שכן כוחם של שמרי הדבש להחמיץ בא גם הוא משמרי השכר [ראה מקור חיים ביאורים ס"ק ו].

[משנ"ב שם]

משעם דקתם פלים אינן פני יומן⁴⁶.

46) וכפי שכתב הרמ"א לקמן (סי' תמו ס"ה) שאף על פי שבפסח עצמו אין לאכול דבר שנתבשל בכלי חמץ שספק אם היה 'בן יומן', ואין אומרים את הכלל שסתם כלי אינו בן יומן [ראה משנ"ב שם (ס"ק נח)]. והיינו שנתבשל קודם פסח, שאם התבשל בפסח עצמו אסור לאוכלו גם אם ידוע שהכלי לא היה בן יומן, וכפי שפסק הרמ"א שם (סי"א), מ"מ ביום טוב שני מותר לאוכלו. ובטעם הדבר ביאר המשנ"ב שם (ס"ק סא), שהזאיל ויום טוב שני הוא מדרבנן, לא החמירו בו, ודינם בו סתם כלים כאינם 'בני יומם' כבשאר איסורים. [אבל בפסח עצמו החמירו בזה יותר מבשאר איסורים משום 'חומרא דחמץ'].

[משנ"ב ס"ק ט]

בן אם לא הנה בגבינה פשיים נגד הקב⁴⁷.

47) ואף שהקבה מעמידה את הגבינה ובדבר המעמיד לא נאמר ביטול בשישים, ואם כן גם אם היה בגבינה יותר משישים לא היה לה להתבטל, ביאר המחצ"ש (ס"ק ט) והפמ"ג (א"א ס"ק ט) שהזאיל והקבה עצמה היא הגורמת את ההעמדה ולא החמץ הבלוע בתוכה, לפיכך אין לחמץ דין מעמיד.

על פי מה שכתב המשנ"ב לקמן (סי' תמו ס"ק לג) בשם כמה אחרונים, שאף לדעת הסוברים שישב ביבש חור וניער, אין זה אלא באופן שבישלו או אפו את התערובת בפסח, שבאופן זה החמץ נתן טעם בשאר התערובות בפסח, ובפסח הרי חמץ אסור במשחו, אבל ללא בישול או אפיה אין איסור לאכול את התערובת, שכן כבר קודם הפסח התבטל החמץ. על פי זה ביאר החזו"א, שמה שכתב הרמ"א כאן שאם נתבטל החמץ קודם הפסח הרי הוא בטל ואינו חוזר וניער, היינו אף בתערובת יבש ביבש, וכגון שלא בישלו או אפו אותו.

[משנ"ב ס"ק כד]

יעין בפריימגדים מה שכתב פנה⁴⁴.

44) שם (א"א ס"ק ח) כתב, שמשמע מדברי המהר"ל [שהוא המקור לדברי המשנ"ב] שהשכר אסור בפסח אפילו באופן שהוא פחות משישים מהדבר שהוא התערב בו, והקשה הפמ"ג הרי הרמ"א כתב לקמן (סי' תמו ס"ד) שבתערובת לח בלח אין אומרים 'חוזר וניער'.

[משנ"ב ס"ק כה]

שקל אחר מן, על ידי הפעמיר נעשה כלו חמץ⁴⁵.

45) ואף על פי ששמרי השכר שנותר בתערובת השלישית או הרביעית אין בכוחם להחמיץ לבדם, וההחמצה נגרמת גם על ידי שמרי הדבש שנצור, כתב הערוך השלחן (סכ"ג) שמ"מ אין להתיר משום זה וזה

הלכות פסח סימן תמג תמו

המשך מעמוד יח

איסור לטלטלה. וראה דעת תורה (בהערה). שבאופן זה שיש לו די מצות וקטנים מצויים הם ואפילו שלא בביתו, לכאורה יש להתיר לטלטל את המצה. [ראה כף החיים סי' שח ס"ק מב].

9) ולענין מצות שאפו אותן במפורש בכונה שלא לשם מצוה, האם מותר לאוכלן בערב פסח, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תעא ס"ק יא). ומי שאין לו חמץ ולא מצה עשירה לצורך הסעודה השניה, אלא רק מצה, כתב החת"ס (חי' להל' פסח, בסוף חי' לפסחים - מובא בהלכות חג בחג פסח פכ"ז אות לט) שיקיים את הסעודה במצה, משום שמצות סעודת שבת היא מדאורייתא ודוחה את איסור אכילת מצה בערב פסח שאינו אלא מדרבנן [אבל אין להתיר משום זה גם לאכול מצה לסעודה שלישית, שהרי מחלוקת היא אם צריך לעשותה דוקא בפת, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רצא ס"ה)].

[משנ"ב ס"ק ז]

גרי פשיאכל מצה לתאבון¹⁰.

10) ומטעם זה, כתב הגרי"ח זוננפלד (סדר ערב פסח שחל בשבת אות ו) שחצי שעה אחר חצות היום מתפללים מנחה בכל בתי הכנסת, ואין מתאחרים יותר מזה, כדי למהר לאכול סעודה שלישית קודם סוף השעה התשיעית.

מצטרף ללחם משנה, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ד קובץ ענינים עמי' שסט) שאף על פי שמצה אסורה באכילה בערב פסח, מ"מ יש בזה חשיבות לסעודה במה שמתחל לפניו עור לחם.

ולטלטל את מצת המצה בשבת זו, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק א) שאסור, משום שבערב פסח אסורה היא באכילה מדרבנן, וכן מקפידים עליה שלא להאכילה לעופות או לתת אותה לנכרי, ולכן נחשבת למוקצה. ומ"מ בשבתות שלפני כן, כתב הגר"ש ארעירך (שו"ת מנחת שלמה מהדריק סי' י' דע' 4) שגם לדעת הפמ"ג מותר לטלטל את מצת המצה, כיון שעומדת היא לאכילה אף שמקפיד עליה שלא לאוכלה [ויש לדמותה לבגד המיוחד ליום טוב, שאף שמקפיד שלא ללבושו בשבת, מ"מ אינו מוקצה מחמת זה], ואף בשבת זו לא נאסרת בטלטול אלא מהבוקר. מאידך, הדעת תורה כתב (ד"ה גס), שכיון שהיתה ראויה לאכילה בבין השמשות [ואף הנהגים איסור באכילת מצה מראש חודש ניסן הרי אינו אלא חומרא], שוב אינה נאסרת בטלטול, כיון שאין מוקצה לחצי שבת.

ואם יש בביתו קטן שאינו יודע לספר ביציאת מצרים [ולכן מותר להאכילו מצת מצוה], יש לו די מצות מצוה לצורך הלילה גם אם יאכיל מצה לקטן, כתב בשו"ת שואל ומשיב (תניא ח"ב סי' עז) שאין

הלכות פסח סימן תמו

המשך מעמוד 36

[ובלבד שלא יסחוט את שערות המברשת]. ולענין השימוש במברשת שיניים בשאר שבתות השנה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שכו ס"ק י). ולגבי הגעלת שיניים תותבות לאחר סעודת שחרית בשבת זו [ולגבי הנידון אם הגעלתן היא מעיקר הדין ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תנא

קרליץ (חוט שני פסח פט"ו ס"ק ד) שאם אינו פסיק רישא שיצא דם, מותר להשתמש במברשת שיניים יבשה כדי להסיר [אמנם אם היא רטובה יש אופנים שאסור משום 'סוחט']. והוסיף, שאם לאחר מכן נשארו במברשת פיזורים, מותר לשטוף אותה או לנערה כדי שיפלו

הלכות פסח סימן תמב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ח ק]

מִתְּרָ לְקִימָן בְּפֶסַח⁽²³⁾.

ובביאור הטעם שכתב השו"ע "שהרי נפסד צורת החמץ", כתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק ז ו-ט) שהואיל ויחד את החמץ לקילור לרטיה או לאספלגית, אין החמץ נחשב כאוכל אפילו אם ראוי הוא לאכילה על ידי הדחק, והרי הוא ככופת שאור שייחודה לישיבה שאינו נחשב אוכל, ובפי שכתב השו"ע להלן (ס"ט).

[משנ"ב ס"ט ט]

כִּינּוּ שְׁנֵהֲחִיב בֵּה קָדָם שְׁנֵהֲעֲפֹשָׁה⁽²⁴⁾.

24) ולפי זה, פת של נכרי שנתעפשה בפסח, ולאחר מכן באה לרשות ישראל, אין חיוב לבערה. אכן, הנאה מפת זו בפסח, מבואר מדבריו להלן (ס"ק מד) שאסורה, וכן כתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק יא). [נאת שלא כדעת שו"ת בית אפרים (א"ח סוף סי' קלה) וחי' חתם סופר להלכות פסח (ס"ק ג ו-ח) הסוברים שמוותרת בהנאה].

ובטעם הדבר כתב החזו"א (שם). שחלוק החיוב לבער את החמץ מהאיסור ליהנות ממנו, שכן החיוב לבער נהוג כל עוד הוא חמץ, וכיון שהוא נפסל ופקע ממנו שם חמץ, שוב אין חיוב לבערו, אבל איסור ההנאה אינו פוקע גם כשהוא פוסק מלהיות חמץ, לפי שחמץ הוא מן 'הנקבירין' [לדעת חכמים שסוברים שמצות ביעור אינה בשריפה דוקא] ו'הנקבירין' אפרם אסור, ואף לרבי יהודה שחמץ הוא מן 'הנשרפין', מ"מ כל עוד לא שרפוהו ולא נעשית מצותו הרי הוא אסור בהנאה.

[שעה"צ ס"ק יט]

שֶׁשֶׁ לומר שֶׁהוא רַק מְדַרְבֵּנָּה⁽²⁵⁾.

25) אבל איסור ההנאה מחמץ זה, כתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק יא) שהוא מדאורייתא, שכן לדעת חכמים חמץ הוא מן 'הנקבירין', ואפר הנקבירין אסור בהנאה, ואפילו לדעת רבי יהודה שחמץ הוא מן 'הנשרפין', מ"מ כל עוד שלא נשרף ונעשית מצותו הרי אסור בהנאה. אכן, הפמ"ג (א"א סוף ס"ק יד) הסתפק בדבר זה, אם איסור ההנאה הוא מדאורייתא או מדרבנן.

[שעה"צ שס]

פָּקַע הַשְּׂמֵחָה מִפֶּסַח⁽²⁶⁾.

26) והחזו"א (שם) כתב, שאין להשוות בין טומאת אוכלין לביעור חמץ, שכן טומאת אוכלין נוהגת בדבר שהוא אוכל, ומשנפסל הדבר מאכילה שוב אין הוא נדון כאוכל ופוקעת ממנו הטומאה, מה שאין כן חמץ לאחר זמן איסורו שבו אין האיסור תלוי אם החמץ הוא אוכל או לא, שהרי הוא נאסר אף בהנאה, ולפיכך משחל האיסור אין הוא פוקע גם אם החמץ נפסל לאכילה.

[שעה"צ ס"ק כ]

מִתְּרָ לְקִימָן וּמִתְּרָ לְהִנּוּחַ לְאַחַר פֶּסַח⁽²⁷⁾.

27) ובטעם הדבר כתב המקור חיים (ביאורים ס"ק ג), שכל הסיבה שחייבים לבער חמץ שנפסל לאחר זמן האיסור, משום שעבר בחמץ זה על איסור 'בל יראה' ו'בל ימצא', ולפיכך דינו כדיון חמץ שעבר עליו הפסח, אבל כשנפסל לאחר השעה השישית, שעדיין לא עבר על איסור 'בל יראה' ו'בל ימצא', אלא רק ביטל בחמץ זה מצות 'תשביתו' [ראה משנ"ב לקמן (סי' תמג ס"ק א)], אין דינו כחמץ שעבר עליו הפסח, והוא מותר בהנאה. [וראה חזו"א א"ח סי' קטז ס"ק יב שהקשה על דברי המקור חיים, וראה מה שכתב על כך בשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' טז].

[שעה"צ שם]

וְעֵין שְׁלֹטֵן-עֶרֶךְ הַגָּר⁽²⁸⁾.

28) שם כתב (סכ"א), שגם אם נפסל החמץ לאחר השעה השישית חייב לבערו, שאף על פי שבזמן זה אין עוברים עליו ב'בל יראה' ו'בל ימצא', מ"מ יש חיוב לבערו מחמת מצות 'תשביתו', וכיון שחל עליו חיוב ביעור שוב אין הוא פוקע, ושלא כפי שכתב המקור חיים (חידושים ס"ק ד וביאורים ס"ק ג). ואף שבמשנ"ב כאן [שכתב "אחר זמן איסורו"] סתם כדעת השו"ע הרב, מ"מ לעיל (ס"ק ז) סתם כדעת המקור חיים.

[משנ"ב ס"ק י'

דָּעָז אֵינוֹ חֵיב בְּכַעֲרוֹ, דְּהָיָה קֶעֶפְרָא בְּעֵלְמָא⁽²⁹⁾.

29) ולענין חמץ מעובד שנפסל מאכילת כלב תוך כדי העיבוד, וחזר ונעשה ראוי למאכל בגמר העיבוד, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק ד).

[משנ"ב שם]

מִפְּנֵי שְׂרָאוֹי לְחֻמֶּעַ בֵּה עֲסוֹת אַחֲרוֹת⁽³⁰⁾.

30) ואם גם לאחר שנפסלה הפת מאכילת כלב עדיין ראויה היא להחמיץ עיסות אחרות, כתב בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת י"ד סי' נז) שמי"מ בטל ממנה שם חמץ. והחזו"א כתב (א"ח סי' קטז ס"ק ב), שאם לאחר החימוע תחזור הפת המעופשת ותהיה ראויה לאכילה, וכגון שנהיית חלק מהעיסה, לא בטל ממנה שם חמץ, ואם אינה חוזרת להיות ראויה לאכילה, ולאחר החימוע מוציאים אותה מן העיסה, יש להסתפק אם דינה כחמץ, או שהואיל והיא עצמה אינה חוזרת להיות ראויה לאכילה, אף ה'טעם' שיצא ממנה וגרם לחימוע אינו נדון כחמץ. ולענין שאר איסורים שנפסלו מאכילת אדם וראוי לחמץ בהם, אם פקע מהם האיסור או לא, ראה: שו"ת זית רענן ח"א א"ח הלכה ד סי' א; פמ"ג א"א ס"ק יד; שו"ת נודע ביהודה שם; שו"ת אחיעזר ח"ב י"ד סי' יא אות ג; חזו"א י"ד סי' יב ס"ק ז.

[משנ"ב ס"ק יב]

יִדְקָא שְׁנִקְרָחָה מֵאֲכִילַת כָּלִב⁽³¹⁾.

31) והחזו"א כתב (א"ח סי' קטז ס"ק יא), שכיון שנסרחה קודם שהחמיצה, אין היא ראויה להחמיץ עיסות אחרות, וכיון שכן, די אם נפסלה מאכילת אדם, וראה מה שכתבנו בשמו לעיל (ס"ק ה).

[שעה"צ ס"ק כה]

כִּינּוּ שְׁבִשְׁצַת חֻמֵּין לֹא הֵיךְ רָאוֹי מְעוֹלָם לְאֲכִילַת אָדָם⁽³²⁾.

32) כוונת דבריו, שכל עוד שלא אפו את העיסה הלא אינה ראויה לאכילת אדם, וכיון שנסרחה קודם האפיה, נמצא שהיא נסרחה קודם שהיתה ראויה לאכילת אדם, ולפיכך דינה כחמץ נוקשה. והחזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק יב ד"ה תמ"ב) תמה על דבריו, שאף שאי אפשר לאכול את העיסה כל עוד לא אופים אותה, מ"מ כיון שהדרך לתקנה באופן זה, היא נחשבת אוכל גמור גם קודם שאפארה, ואם כן כשנסרחה מאכילת אדם דינה כחמץ, הואיל וראוי להחמיץ בה עיסות אחרות.

[משנ"ב ס"ק לו]

וְהִטַּעַם בְּכָל אֶלֶה, מִפְּנֵי שְׂכָכְרָ נִפְסְדָה צוּרְתָהּ, וְכֵמוֹ שְׂמִפְרָשׁ⁽³³⁾.

33) בביאור הדברים כתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק יד ד"ה תמ"ב), שהחמץ מתבטל ונהיה חלק מהבגדים והניירות, וזה דומה לחמץ שיחדדהו לישיבה וטחוהו בטיט שמותר לקיימו בפסח, מכבואר בשו"ע להלן (ס"ט).

הַלְבוֹת פֶּסַח סִימָן תַּמב

וְהוֹרִטָהּ וְהִתְרַאֲקָהּ שָׁנָתוֹ תִּלְוֶכֶן חֲמִץ, (ח) מִתֵּר לְקִיָּמָן בְּפֶסַח, שְׁהָרִי נִפְסַד צוֹרֵת הַחֲמִץ;
ב יִהְיֶה עֲצָמָה (ט) שְׁעִפְשָׁה הַיִּנְפֶּסֶלָה (י) מִלְּאֵכֶל הַכֶּלֶב, (יא) וּמִלִּוְגָמָא (יב) שְׁנִסְרַחָה, אֵינֹ
 חֵיב לְבַעַר: ג' יִבְגְּדִים (יג) שְׁבִכְסֹו אֹתָם (יד) בַּחֲלִיב־חֹשֶׁה (טו) וְכֵן נִזְרוֹת שְׂדִבְקֹו אֹתָם בַּחֲמִץ,
 וְכֹל פִּיזָא בְּנָה, (טז) מִתֵּר לְקִיָּמָן בְּפֶסַח, שְׁאִין צוֹרֵת הַחֲמִץ עוֹמֶדֶת: הֵגָה (לְכֹן מִתֵּר לְבַשֵּׁי נִזְרוֹת בַּחֲלֹון

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

היה ר"ש ממתן וזה בעלמא, ובס' באר"צב ששאר"ק לשא ולמן עם חכרי
העצומים וז' וזמן בשית"י י"ב סקן דו שגרה דהכרי שאל וזה לשון
המאמר לדבר הלכה למחר ממתן ששם חז' ואפסלו שצורן דהכרי בשל. וזמן בשית"י
ביתאקרבם מ"ש בשם בעתמ"ח מ"י שצדו דהכרי מכירתם מא"ש. וזמן בשית"י
חמין גששה, ע"ש, וא"כ מ"ד דמשמע מראש דהכרי ע"ד עובד כב"י וגם דאסור
ממ"ח אינו מקרב לדעת קה פוסקים דנקשה מדרכון, ומ"מ שם באר"י שהכל
אלפי הענין, או נתחלקל הדבר עד שאין ראוי לאכלה כלל אם זכו, וא"כ
אמר שישטנו אותו, ואז מקנה ששאר"ק ששגשה ששמה אל דמי' עדן ראוי לאכלה קצת
אמר שישטנו אותו, ואז מקנה ששאר"ק ששגשה ששמה אל דמי' עדן ראוי לאכלה קצת

בְּאוֹר הַלְכָּה

אסקי אדעמיהו שלא יסרו ולא גמרו ומקנה, ומאי דהוכיח מהא דאמרינן:
אם אי אשה יכול וכי' וזהו ואמר לו כך דקבע, יש לומר דהאי סבבה לא
מגני לאוקמי ברווחה אלא משעה שבאו לביתדין וביתדין מחלישים את
המשפוטן בשותה דיינאר, ואיזהכינון אם באו לביתדין ואוקמי
המשפוטן בידה לית את קדלגו דהוא ישו ונבצר עליה, אכן בעינננו מיה
בסתמא שפלה דזמן אדנו מיס קדם פסח, ובעד שחסיפיו לשא ולמן בזה
ולגמור את הדבר בינם או בביתדין הגיעו למי הפסח, בודאי מעצמו אין
יקנה המשפוט אצלו משום הקצאתו דמעשרא, כיון דהו אסמכתא, והשטא
בדאי לא ניתא לא האי וכתבא לזכות אותו לפי דייניהו ויאסר בהנאה
ויפסיד חובו, וכן עמאתא בפרימגוס שכתב מסרן ביהודה כפרניו דדיו זה
מלי גסרן כפרמגוס דראב"ז ושארי פוסקים:

מקחם ותאנים וכיצא בהם, שאדם לועס ונותן על-גבי המפה: (יב) שנסקרהה. והינו נמי (כג) דוקא שנסקרהה מאכילת כלבי³³, כמו בפת הנזכר לעיל. ואם התמיצה ולכסוף נסרקה, (כג) אינו מתר לקימה אלא שנסקרהה (נד) קדם פסח, כנ"ל גבי פת. ואם (כה) נסרקה קדם שהתמיצה, אפילו בפסח שרי, דכינו שנסקרהה קדם שנתחמצה הוה לה כפת שנתחפש קדם וזמן אסור: ג (יג) שפכסו אותן יכו'. ורצה לומר, אפילו (כו) סמוך לפסח: (יד) בחלב-חשהה. הינו אפילו (כו) אם נראה עליהן קצת ממשות החמץ: (טו) וכן נדרות יכו'. הינו גם-כן אפילו אם ממשות החמץ נראה קצת מבוזח: ו' והטעם בכל אלה, מפני שכבר נפסדה נזותו, ויכמו שמפסדה³⁴: (טז) מתר לקימן. מכל מקום אסור (כח) להציע בגדים המבוקשים בחלב-חשהה על השלחן, דלפעמים נמצא עליהן קצת ממשות מנהחמץ ויש לחש שפא יצרו קצת מהן לחוד המאכל, וכל-שכן שאסור להניח בחורן גמח של פסח. וצעזעי-נשים הרגילין לתקנן על קמח דעצשין (טט) עבין קצת, שדורר לפרו מהו, איז ללכשן בשעת אכילה. (ל) והמודקדים נהוגים שלא לכבס בגדים וצעיפים

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(יח) פוסקים: (י"ט) ועין בפירי מגדים שכתב שיש לומר שהוא רק מדרבנן²⁵) (וכדמותו ראינו לענייני דעת, דהא הטקסט מופיע שטאט אקליין לענין בעור חסיד, דאמר שם ונשקפת עם השמאה' כו', וכן מוכח בר"י, עין שם, ולענין שטאט אקליין פסק הרמב"ם בקריא בקרב ב משמאט אקליין חלקה יח דאפילו אם שטאה מקדם, פירן נפסל מאכילת קלב פקע השמאה מנה²⁶), ולפי זה היה אפשר לומר דאף מדרבנן ליבא חיובא לענין בעור; והו' אפשר טעם הרמב"ם שהשמיט דברי הרשב"א, דסבר דסוגיא דקרייתא דין כא, שמונח הוציא הרמב"ם דינו לענין שטאט אקליין שטאט מקדם, כמו שכתב הספר' משמנה שם, לפיכא אהא דירושלמי, וענין בתרשי' הרשב"א' לא פסחים שכתב שכן הוא דעת רבנא'ה; אבל לדינא, בדאי גאטן דקריא שטאט הר' ראשונים, וכן ומהפיד ונתפסותו ורה"ש²⁷, דאפילו אם יתרכו עד נפסל מאכילת קלב, אם הוא אחר זמן אסורו, פירן שנתחייב קרב בבעור אסור בתנאה וחיב לבכור, וכן סתם השלחן ערוך בסעיף ט, אלא שאינו מוכר דבדריהם בקריא אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, ודעת הגר"י דהוא מן החלודה, עין שם: (כ) עין במקוריים שכתב דדוקא אם נתפשפה בקפס גופא, אבל קדם פסח, אף שהוא לאחר שש, מטר לקמן ומהר להנות לאחר פסח²⁸). ועין שלחן ערוך הגר"ם²⁹: (כא) ד"ו. ומשמע מקמן אברהם בסעיף קטן א דבדו התחיל עוממן נקשה' (כו) דהוא דאורייתא, ועין בפירי מגדים, ובאופן שכתב שחייב עלתפס עשות אחרות שמופע דגם הוא מודה: (כב) אחרונים, וכלמסקנת חכמי המסדי: (כג) אחרונים: (כד) אף באור הגר"א שכתב, לדעת הגר"א ורה"ש³⁰ ונשור, אפילו קדם פסח דוקא שפסוקתה ולבסוף ונתפשפה, ובאופן שכתב הפת"י חסיד' (כ"ה) אלא לדינא בדאי גאטן דקדם פסח בכל גווי שרי, וכמו שהספיקו כל אחרונים, וכמו שהביא הגר"א בעצמו ראינו דהוא מפת שנתפשפה דהיה חסיד מקדם וכן מצרבת העבדנין, וכן מוכח מדברי רב האי' שהובא ברא"ש וטור לענין שריאק'ה ששעריבין בו חסיד יבש שחוק. וכלל שלפי דברי הביתיאסוף והגר"א, רה"ש ונשור סותרין דברי עצמן, שהתחלה הביא דברי הרשב"א, ואחר כך הביא דברי רב האי גאון ומשמע שהם מסכימים לדבריו, וכן הביא דין דערבת העבדנין ודין דפת שעפשה ולא הביא שום רמז שפותרין זה את זה, ועל פירוש שהיה נראה לדעתים בפשיטות דבמות הרשב"א שמוסדי הינו דאף שכתבתי זה בתוך הפסח, ועל פירן קצור בלשונם ונגם לפי מסקנת הרב מהפיד אפשר דגם הרב"ש מודה דהו' נסור קדם שחוקין, אפילו בסעיף ט, וכן הכפסם הביא לדינא: (כז) הנה שפסוקתה אם מאכילת קלב. וכן נפסלה מאכילת אדם לבד, עין בפירי מגדים שמוצד לענין פת שנתקלקל בעוד שהיה עסה ונפסל מאדם, דהוא רק נקשה פירן שבשעת חמוץ לא היה ראוי מעולם לאכילת אדם³²), וכן דעת המקוריים, וכתב דגם הפקדן אברהם בקריא לה הכי, עין שם. ובקלאומא שהוא רק על ידי פסחיות, באופן זה אפשר דלמגרי שרי, וצריך עיון: (כח) הינו אפילו חוץ שלשה, שחרי הבן מהפיד' משנה מקורה שידומה לעשרת העבדנין שנתן חסידו עורות, והא' חסיד' חוץ שלשים' הינו לדיקא דקדם שלשים אף בצדק עצה ומהר ואלהי רבה, וכן הביא העלית דשאף דאף בחוץ שלשה מותר: (כט) פן מושכו מהגר"א: (ל) חסיד אברהם ואלהי רבה ומהר, ואפשר שגם הח"י יצחק מודה בזה, עין במצותי השלח: (לכ) ח"י יצחק ומהר: (ל) מנהגם ובע מקמן אברהם שהחייב בשם ההואנים לגבי צעצעים:

פֶּאָר הַיֵּטֵב

ראוי לאֲכִילָה כָּלֵל, מִשְׁאִיכ׳ בַּמִּצֵּחַ נִקְשָׁה דְּחָסֵד לֵה לִּתְשׁוּלָו לִבְחֻלָּה אֵפֶס
שְׁאִינוּ מִכָּל אֶדָם מִיִּם רְאִי לֵאכִילָה עִיר״ הַדִּקּוּק, אֲחֵרוּנִים: (ה) שְׁעִשְׁשָׁה, וְאִם
נִתְעַשֶּׂה וְנִזְכָּר אַחֵר אֶחָד חֵיב לַעֲרֹךְ, מִיִּם, רַבְּדִי: (ו) לִבְחֻלָּה: נִתְעַשֶּׂה
וְכֻחַב הַמֵּא: מִיִּם אֶסֶר לִתְעִיעַ אוֹתוֹ תְּבַדֵּיל לִשְׁתֵּל, לִדְחִישׁן: שְׂפִירָה: שְׂפִירָה
מִזֶּן לְחוּץ הַפֶּאֶל, לְדַעֲמִים בֵּין בָּהֶם קָצַת מַלְשׁוֹת מִקְמַח חֲלִבְחָשָׁה, וְכִ״שׁ
שְׁסִיזֵר לִמֶּן קָמַח בְּפִסַּח לְחוּץ בְּגָדִים מִקְבָּעִים בְּחִלְבַּח חֹשֶׁה, וְגַם צִיעִי־נִשִּׁים
הַרְגִילִים לִמְלָקֵן עַם קָמַח לִשְׁתִּיר בְּשֻׁעַת אֲכִילָה, דְּשִׁמּוֹת קָצַת מִקְמַח לְחוּץ
הַפֶּאֶל, עִי, וְכִימִי חֹרִיף רִאחִי אֶתָּנוּ, מִקְחִירִים לְשִׁפּוֹת אֵפֶס אֵיִם צִיעִי נִשִּׁים
קֶסֶל יוֹם, וְהִחִי״ כֶּתֶב דְּאִין אֶתָּנוּ, בִּין דְּרִף לְחוּץ מִזֶּן שׁוּם דְּבֵר, עִי־שׁ:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בבעור, אף אם לא בערו ונשתהא עד תוף הפסוק חזיב לבער אף
שאו כבר נתקלקל, ויבדלקמה בסעיף ב לענין פת שעפשה:
(ח) **מֵתָר לְקִיָּמָן בְּפֶסַח**²³. וילענין אכילה, ויבאר לקמן בסעיף ד:
ב (ט) שֶׁעֲפֶשֶׂה וכו'. ודוקא שעפשה (יט) קדם זמן אסורו, דאם
עפשה אחר זמן אסורו, אף שעפשה בלכף עד שאינו ראוי לקלב,
מפל מקום חזיב (ט) לבער (כ) בין שנתחזיב בה קדם שנתעפשה²⁴:
(י) **מֵלֶאכֶל הַכֶּלֶב.** דאז אינו חזיב בבעור, דהרי דעפרא בעלמא²⁵;
אבל אם לא נפסל מאכילת כלב, אף שלאדם נתקלקל ואינו
ראוי, מפל מקום עדין חזיב לבער בחזקת גמור (כא) מפני שראוי
לחמץ בה עסות אחרות²⁶: **(יא) וּמִלֹּגְמָא.** הינו תחבשת צשויה
מקחמ ותאנים וכיוצא בהם, שגאדם לוצע ונותן על גבי המפה: **(יב)**
הַנֶּזְקֵר לְעִיל. ואם החמיצה ולבסוף נסרחה, (כג) אינו מתר לקימ
קדם שהחמיצה, אפלו בפסח שרי, דבינו שנפסדה קדם שנתחמץ
וכו'. ורועה לומר, אפלו (כו) סמור לפסח: **(יד) בְּחֻלְיֵה־שָׂה.** הינו
וכו'. הינו גסין אפלו אם ממשותף חזקין (טז) להוציא גזרים מהכבש:
(טז) מֵתָר לְקִיָּמָן. מפל מקום אסור (כח) להוציא גזרים מהכבש
מהחזק ויש לחש שגא ופרך קצת מהן לתוף המאכל, וכלשמן שן
קמח עד שנעשין (טט) עבין קצת, שדרוך לפרך מהן, אינן ללכשן